

Warszawa, dnia 24 sierpnia 2014 r.

Opinia

do projektu ustawy z dnia 28 maja 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

Opinia została sporządzona na zlecenie Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych w Warszawie (dalej jako: „OBSiL”). Opinię sporządzono na podstawie materiałów przekazanych przez OBSiL, tj. na podstawie projektu ustawy z dnia 28 maja 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (dalej jako: „Projekt nowelizacji”).

I. Cel Projektu nowelizacji

Celem Projektu nowelizacji jest przede wszystkim wprowadzenie do kodeksu postępowania cywilnego przepisów uzupełniających rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (dalej jako: „Rozporządzenie 1215/2012”) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (EU) nr 606/2013 z dnia 12 czerwca 2013 r. w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych (dalej jako: „Rozporządzenie 606/2013”). Rozporządzenie 1215/2012 zastąpi z dniem 10 stycznia 2015 r. obowiązujące obecnie rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (dalej jako: „Rozporządzenie 44/2001”).

Rozporządzenie 606/2013 jest nowym aktem prawnym zmierzającym do zapewnienia wzajemnego uznawania i wykonywania środków ochrony osób w sprawach cywilnych orzekanych przez sądy państw członkowskich Unii Europejskiej (UE). Rozporządzenie 1215/2012 oraz Rozporządzenie 606/2013 - w zakresie uregulowanych w nich orzeczeń sądowych i innych tytułów - wprowadzają system tzw. automatycznej wykonalności polegający na tym, że orzeczenia i tytuły pochodzące z jednego państwa członkowskiego podlegają wykonaniu w każdym innym państwie członkowskim, w którym ma zostać wszczęta egzekucja, bez konieczności stwierdzenia ich wykonalności w tym państwie. Rozporządzenia te będą miały w Polsce bezpośrednie zastosowanie bez potrzeby ich implementacji do porządku krajowego. Wymagać one jednak będą uzupełnienia prawa krajowego o przepisy umożliwiające funkcjonowanie rozwiązań zawartych w obu rozporządzeniach.

W konsekwencji przyjętego modelu uzupełniania regulacji prawa UE regulacjami krajowymi w procesie legislacyjnym przyjęto propozycję, że model ten powinien zostać zmodyfikowany w kierunku rezygnacji z przyjętego dotychczas w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (dalej także: „kodeks” lub „k.p.c.”) wymagania uzyskania klauzuli wykonalności przez orzeczenia sądowe, ugody sądowe i dokumenty urzędowe wydane lub sporządzone w pozostałych państwach członkowskich objętych systemem automatycznej wykonalności, na rzecz traktowania ich jako tytułów wykonawczych w Polsce.

II. Zmiany w zakresie kodeksu postępowania cywilnego

W celu przejrzystości i ułatwienia jego stosowania, w Projekcie nowelizacji nastąpiło wyodrębnienie i zebranie w jednym fragmencie kodeksu – w części czwartej dotyczącej międzynarodowego postępowania cywilnego, w dodatkowej wyodrębnionej księdze - przepisów odnoszących się do wykonalności orzeczeń. Na skutek takiego zabiegu legislacyjnego nastąpiło uchycenie niektórych przepisów umieszczonych w innych miejscach kodeksu, a odnoszących się do wykonywania orzeczeń sądowych i innych tytułów, do których odnoszą się wskazane rozporządzenia. Ponadto nastąpiła zmiana techniki

legislacyjnej poprzez zastosowanie wyraźnych odesłań do konkretnych aktów prawa unijnego, co także wiązało się ze zmianą przepisów kodeksu.

Podjęcie powyższe jest poprawne i pożądane z punktu widzenia zasad prawidłowej legislacji. Artykuł 1 pkt 14) Projektu nowelizacji zawiera propozycję wprowadzenia nowych działów IId (projektowane 795¹⁰-795¹² k.p.c.), IIe (projektowane art. 795¹³- 795¹⁵ k.p.c.) oraz IIIf (projektowane art. 795¹⁶- 795¹⁹ k.p.c.), które zawierają przepisy dotyczące wydawania w Polsce odpowiednich zaświadczeń odnoszących się do orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach cywilnych i handlowych (w związku z Rozporządzeniem 1215/2012), wyciągów z orzeczeń, ugód lub innych tytułów egzekucyjnych w sprawach alimentacyjnych (w zw. z rozporządzeniem nr 4/2009) i zaświadczeń dotyczących orzeczeń obejmujących środki ochrony w sprawach cywilnych (w zw. z Rozporządzeniem 606/2013). Są to zaświadczenia lub wyciągi wydawane na potrzeby automatycznego uznania lub wykonania w innym państwie członkowskim orzeczenia lub innego tytułu egzekucyjnego wydanego w Polsce. Regulacje dotyczące wydawania zaświadczeń oraz wyciągów wzorowana jest (z drobnymi różnicami) na przepisach dotyczących stwierdzenia wykonalności wydanego w Polsce europejskiego nakazu zapłaty i zaświadczenia odnoszącego się do orzeczenia wydanego w Polsce w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń.

Określone w art. 1144¹ k.p.c. zaświadczenia i wyciągi zostały w Projekcie nowelizacji zmienione nieznacznie, a przepis ten ma zastosowanie jedynie wówczas, gdy orzeczenie, ugoda lub inny tytuł egzekucyjny pochodzące z Polski podlegać mają uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności za granicą, a zatem nie podlegają automatycznemu wykonaniu, a prawo UE lub umowa międzynarodowa stanowi o konieczności uzyskania w tym celu zaświadczenia lub wyciągu w państwie, w którym wydano orzeczenie, zawarto ugodę lub sporządzono inny tytuł.

Artykuł 1 pkt 22) Projektu nowelizacji wprowadza w części czwartej kodeksu nową księgę czwartą w całości regulującą uznawanie i wykonywanie w Polsce orzeczeń sądowych, ugód i dokumentów urzędowych z innych państw członkowskich objętych systemem automatycznej wykonalności (projektowane art. 1153¹³-1153²³ k.p.c.). Regulacja ta jest wspólna, jednak uwzględnia odrębności wynikające z przepisów poszczególnych rozporządzeń unijnych. Projektowany art. 1153¹³ k.p.c. statuuje podstawową zasadę, że

orzeczenia sądowe, ugody i dokumenty urzędowe znajdujące się w zakresach zastosowania odpowiednio Rozporządzenia 1215/2012, rozporządzenia 805/2004, rozporządzenia 1896/2006, rozporządzenia 861/2007, rozporządzenia 4/2009 i Rozporządzenia 606/2013, są w Polsce tytułami wykonawczymi, tj. stanowią podstawę egzekucji sądowej (art. 776 zd. 1 k.p.c.). Ponadto w tytule II księgi czwartej znajdują się przepisy dotyczące wykonywania tytułów wykonawczych, co przynależy w ujęciu systemowym do postępowania egzekucyjnego.

Jako słuszne oceniam ujednoczenie i uregulowanie w jednym miejscu zagadnienia uznawania i wykonywania orzeczeń, ugód i dokumentów urzędowych pochodzących z państw członkowskich UE w odniesieniu do wszystkich rozporządzeń unijnych regulujących wykonywanie tytułów wykonawczych wydanych w jednym z państw członkowskich na terytorium innych państw członkowskich (w tym czterech rozporządzeń już obecnie obowiązujących), dzięki czemu system prawny jest bardziej przejrzysty i spójny.

Zasadniczy kierunek projektowanych zmian zmierza do modyfikacji sposobu realizacji w Polsce modelu automatycznej wykonalności orzeczeń sądowych, ugód sądowych, a także dokumentów urzędowych w kierunku rezygnacji z wymagania uzyskania klauzuli wykonalności i traktowania tych dokumentów jako tytułów wykonawczych w Polsce. Kierunek projektowanych zmiany należy ocenić pozytywnie.

Zasadnie w tytule III księgi czwartej Projektu nowelizacji uregulowano kwestie dotyczące postępowania o odmowę uznania lub wykonania w sposób uzupełniający w stosunku do regulacji zawartych w odnoszących się do tego rozporządzeniach UE. Właściwie też regulacja postępowania o odmowę wykonania ograniczona została do określenia właściwości rzeczowej i miejscowej sądu, zasady, iż wierzyciel ma prawo do zajęcia stanowiska przed rozstrzygnięciem wniosku o odmowę wykonania, a także możliwości rozpoznania wniosku na posiedzeniu niejawnym. Pozytywnie także należy ocenić uregulowanie zagadnienia zaskarżalności orzeczeń dotyczących odmowy wykonania (projektowany art. 1153²² k.p.c.).

III. Zmiany ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

Zmiany w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych dotyczą dodania przepisów określających opłaty od wniosków o odmowę wykonania, odmowę uznania lub o stwierdzenie braku podstaw do odmowy uznania, wnoszonych na podstawie poszczególnych rozporządzeń. Opłata ta byłaby opłatą stałą i wynosiłaby 300 zł od wniosku.

Z uwagi na to, że Rozporządzenie 1215/2012 stosuje się od dnia 10 stycznia 2015 r., Rozporządzenie 606/2013 stosuje się natomiast od dnia 11 stycznia 2015 r., zasadnym jest, aby Projektowana nowelizacja weszła w życie z dniem 10 stycznia 2015 r. Odnośnie przepisów przejściowych, to powyższe rozporządzenia zawierają już przepisy temporalne stosowania tych rozporządzeń, a w rezultacie także uzupełniających je przepisów krajowych.

Na zakończenie stwierdzić należy, że zasadnym jest, aby wykonalne w państwie pochodzenia orzeczenia, ugody i dokumenty urzędowe objęte Rozporządzeniem 1215/2012 oraz zaopatrzone w odpowiednie zaświadczenie środki ochrony w sprawach cywilnych określone w Rozporządzeniu 606/2013, stanowiły w Polsce tytuł wykonawczy i tym samym mogły być podstawą egzekucji bez potrzeby uprzedniego stwierdzenia ich wykonalności oraz uregulowanie procedury odmowy uznania lub wykonania orzeczenia, ugody lub dokumentu urzędowego. Z kolei Projekt nowelizacji zawiera przepisy, które w sposób właściwy regulują powyższe kwestie.

Reasumując: projekt ustawy z dnia 28 maja 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, którego analiza jest przedmiotem niniejszej opinii, należy ocenić pozytywnie. Na ocenę tę składa się przede wszystkim kompleksowość przedmiotowego aktu, zebranie przepisów w jednym miejscu oraz dążenie, aby przez uzupełnienie przepisów rozporządzeń zapewnić skuteczność wykonywania w Polsce Rozporządzenia 1215/2012 oraz Rozporządzenia 606/2013.

dr Marlena Wach

radca prawny